

Antoni Arrizabalaga
Jordi Bertran

PALAEOLOXODON ANTIQUUS (FALCONER I CAUTLEY), 1847

FITXA TÈCNICA

Nom científic: *Palaeoloxodon antiquus*
(Falconer i Cautley), 1847

Sistemàtica: Cordats, Mamífers, Proboscidis,
Elefàntids.

Nom comú: Elefant antic.

Museu de Granollers: Núm. Inv. 5698, 9843 i
9844

DESCRIPCIÓ I PALEOECOLOGIA

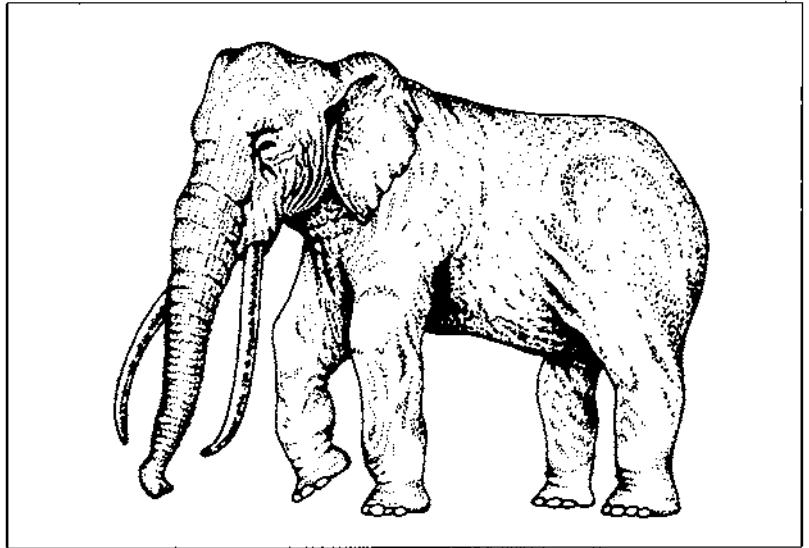
L'elefant antic (*Palaeoloxodon antiquus*) és un elefàntid fòssil quaternari trobat a diferents punts d'Europa, entre els que cal incloure el Vallès. Les restes fòssils més antigues d'aquest elefant corresponen a la base del Pleistocè Mitjà (700.000 anys d'antiguitat), i les seves troballes es succeeixen al llarg de tot aquest estatge. La seva extensió coincideix amb el límit del Pleistocè mitjà- Pleistocè superior, i per tant amb l'inici de la darrera glaciació quaternària (Würm, 125.000 anys).

Les restes fòssils d'aquests elefants han estat trobades en diferents indrets i moments del Pleistocè mitjà, coincidint amb situacions climatològiques similars al clima actual de les nostres latituds. Durant aquest període l'elefant antic conviu amb diferents espècies de fauna fòssils com rinoceronts, cèrvols, bous salvatges, osos, etc. La vegetació, que ocupa una paleogeografia pràcticament idèntica a l'actual, té un gran desenvolupament forestal amb espècies comunes avui en dia, com diverses formes de pins, alzines i roures, freixes, oms, faig, abet, boix, etc.

Les restes dipositades al Museu de Granollers corresponen a diferents troballes realitzades al llarg d'aquests darrers 50 anys en les terrasses fluvials quaternàries del riu Congost i Tenes.

MOLAR DEL FORN DE L'ESTRELLA, PALOU, GRANO- LLERS. NÚM. INV. 5698.

Recuperat pel Dr. Salvador Llobet l'any 1948, a la terrassa de 15-20 metres del Congost a 13 metres de profunditat en el pou d'en Colomer, Estrada (1986,

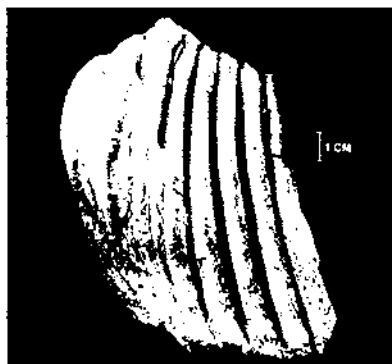

Dibuix: J. Bertran

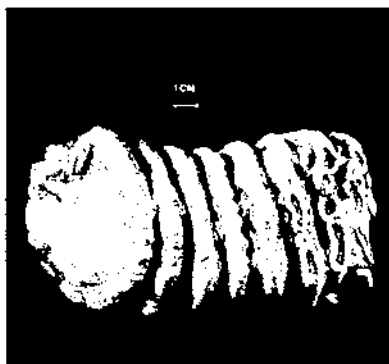
1993), que es correspon amb materials del Pleistocè. Llobet (1979), dubte en la determinació de l'espècie entre *Elephas (Mammuthus) primigenius* o *E. (Palaeoloxodon) antiquus*. En Solé i Sabarís (1957), D. de Mas (1981), Llobet (1986) i Estrada (1993) apareix determinat com a *E. (Mammuthus) primigenius*. Tot i tractar-se d'un molar gens desgastat, la qual cosa dificulta la determinació, per la morfologia dels plecs del molar la determinació final d'aquesta peça és *P. antiquus*. La confirmació de la determinació d'aquesta troballa com *P. antiquus* implica la revisió de l'antiguitat de la terrassa alta del Congost.

MOLAR DE PARETS DEL VALLÈS. NÚM. INV. 9843.

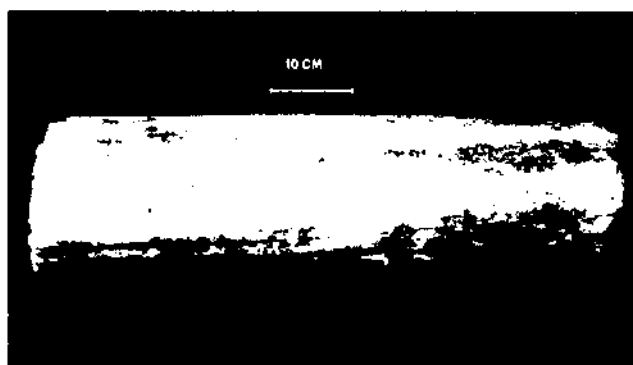
Recollit per A. Tamayo a finals dels anys 70, i recuperat pel museu per intervenció del Dr. Salvador Llobet. Es va trobar en la terrassa de 15 metres del Tenes en materials del Pleistocè, mentre es feia un rebaix de terres entre la carretera i la fàbrica "Climax"; va aparèixer en mig de materials sorrencs. No hi ha cap cita bibliogràfica anterior. Aquest molar presenta un inici de desgast que afecta als primers plecs, la determinació final d'aquesta peça és *P. antiquus*. La confirmació de la determinació d'aquesta troballa com *P. antiquus* implica la revisió de l'antiguitat de la terrassa alta del Tenes.

Núm. Inv. 5698

Núm. Inv. 9843

Núm. Inv. 9844

Fotografies: O. Clavell

FRAGMENT DE DEFENSA, PAREYS DEL VALLÈS. NÚM. INV. 9844.

Recuperat pel museu per intervenció del Dr. Salvador Llobet. Es va trobar l'any 1969 a Can Solà (Estrada, inèdit), en les terrasses del Tenes en materials del Pleistocè, sembla ser que en el moment de fer els moviments de terres per a construir la fàbrica "Climax". Llobet (1979) cita la determinació del Dr. Villalta com a un ullal d'*Elephas*, i Jonch (1986) l'atribueix a *E. (Mammuthus) primigenius*. D'aquesta troballa es conserven també un fragment de la pelvis i un fragment de fèmur núm. 5697, així com petits

fragments de defensa núm. 5699. Sembla ser que en el moment de la troballa el fragment era més gran (prop de tres metres) i que aparegueren les dues defenses, que s'hen feren tres trosos i que tan sols va ser possible recuperar un tros pel museu, Jonch (1986) i Estrada (inèdit). Pel seu contexte i per la troballa posterior del molar núm. 9843, la determinació del material és de *P. antiquus*.

BIBLIOGRAFIA ESPECÍFICA

- DE MAS, D. 1981. La geomorfologia del Vallès Oriental. *Arxius Sec. Ciències* vol. L.XII. I.E.C. Barcelona.
- ESTRADA, J. 1986. Prehistòria i història antiga de Granollers i els seus voltants, in *Estudis de Granollers i del Vallès Oriental*, 1: 36-40.
- ESTRADA, J. 1993. Granollers a l'antiguitat. Tarafa Ed.
- ESTRADA, J. Inèdit. Fitxes arqueològiques inèdites.
- JONCH, A. 1986. La fauna del Vallès Oriental, in *Estudis de Granollers i del Vallès Oriental*, 1: 22-33.
- LLOBET, S. 1979. Els dipòsits anomenats "glaciaics" per Almera, a Samalús, i evolució del relleu en el quaternari. *Acta Geol. Hisp.*, 14: 462-465.
- LLOBET, S. 1986. La formació del relleu i la funció de les aigües a Granollers, in *Estudis de Granollers i del Vallès Oriental*, 1: 15-19.
- SOLÉ i SABARÍS, L., LLOBET, S. 1957. Formations quaternaires du Vallès et du Besòs. *INQUA. V Congrès International* . p. 177. Madrid-Barcelona.

BIBLIOGRAFIA GENERAL

- AA.VV. Origine et évolution de l'homme. Museum National d'Histoire Naturelle. Paris, 1984.
- J. AGUSTÍ et alt. Registre fòssil. *Història Natural dels Països Catalans*, vol. 15. Ed. Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1988.

MATERIALS DE LA FAMÍLIA DELS ELEFANTIDS, FÒSSILS I ACTUALS, DEL FONS DEL MUSEU DE GRANOLLERS-CIÈNCIES NATURALS

Núm. Inv.	Espècie ⁽¹⁾	Forma	Recol·lector -Donador	Localitat	Període
5697	<i>Palaeoloxodon antiquus</i>	frag. pelvis i fèmur	S. Llobet	Pareys del Vallès	Pleistocè
5698	<i>Palaeoloxodon antiquus</i>	molar	S. Llobet	Granollers	Pleistocè
5699	<i>Palaeoloxodon antiquus</i>	frag. defensa	S. Llobet	Pareys del Vallès	Pleistocè
9579	<i>Loxodonta africana</i>	molar	adquisició	Àfrica	Actual
9682	<i>Mammuthus primigenius</i>	molar	A. Pellicé	Mar del Nord	Pleistocè
9843	<i>Palaeoloxodon antiquus</i>	molar	A. Tamayo-S. Llobet	Pareys del Vallès	Pleistocè
9844	<i>Palaeoloxodon antiquus</i>	defensa	S. Llobet	Pareys del Vallès	Pleistocè

(1) La determinació dels especimens ha estat revisada per A. Golobart (Inst. Paleontològic M. Crusafont de Sabadell), i J. Gómez-Alba (Museu de Geologia de Barcelona)

